

Базій Г.С.,

студентка 1 курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія КНУКіМ»;

Науковий керівник:

Доній В.С., викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП «Миколаївська філія КНУКіМ», м. Миколаїв

ВНЕСОК Г. С. СКОВОРОДИ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Важливим чинником розвитку, удосконалення, зростання кожної особистості є необхідність особисто зорієнтованого спрямування навчально-виховного процесу. Вирішення цих завдань потребує нових концептуальних підходів і критичного переосмислення наявного історико-педагогічного досвіду. З огляду на це, виняткового значення набуває звернення до творчої спадщини українських просвітників, конструктивне використання у зв'язку з цим вітчизняних теоретичних і практичних надбань. Серед українських філософів і педагогів XVIII ст., які збагатили національну педагогічну думку новими ідеями, гідне місце посідає Григорій Савич Сковорода (1722 – 1794). Свій новаторський потенціал мислитель реалізував у практичній діяльності, працюючи викладачем у Переяславському та Харківському колегіумах, домашнім та мандрівним учителем.

Г. С. Сковорода обстоював ідеї трудового виховання, розумового і всебічного розвитку дітей незалежно від їхнього становища і заслуг батьків. Та приділяв велику увагу розвитку особливостей дітей. На нашу думку педагогічний процес повинен виховати в дитині вільну людину, гармонійно розвинену, щасливу, людину, здатну жити і боротися .

Відомим послідовником вчення Сковороди був К. Д. Ушинський. Досліджуючи основні принципи виховання, на основі яких заснував педагогічну науку та народну школу в Російській імперії. Слід зазначити, що важливе місце у роботах Ушинського посідало вчення про мету виховання, що визначалося ним як підготовка людини до життя та праці, як формування у ній почуття обов'язку перед народом та виховання патріотизму. Значну роль у навчанні дітей відводив сім'ї та вважав украй необхідним родинне виховання. Найпершим обов'язком громадянина та батька сім'ї є виховання громадян, корисних для суспільства, – вважав учений [4].

Думки Г.С. Сковороди імпонували російському філософу В.Ф.Ерну. Як і сам Сковорода був прихильником розвитку духовного світу людини. Він опублікував працю «Дослідження життя і вчення Г.С. Сковороди».

Багатогранна творча спадщина українського мислителя нині досліджується в різних аспектах: філософському, педагогічному,

філологічному, психологічному, музикознавчому. Так, загально-педагогічні ідеї Г. Сковороди – поняття про виховний ідеал, мету, принципи, зміст, методи, форми організації навчально-виховного процесу вивчали А. Бойко, Б. Год, Г. Ващенко, О. Дзеверін, А. Ніженець, Є. Приступа, І. Пуха, М. Ярмаченко та інші [3].

Мета нашої роботи – дослідити внесок Г.С. Сковороди у розвиток української педагогічної думки. Нині актуальним буде питання щодо його ідей виховання, які змінять людину, відкриють їй сенс буття, способи досягнення людського щастя, і як вона зможе змінити навколишній світ і суспільство на краще.

Педагогічна спадщина Г.С.Сковороди і досі актуальна для нашої системи освіти [2, 32]. Про це свідчить тривала дискусія між сучасними прибічниками «гармонійно-цілісного» підходу, який базується на пізнанні себе внутрішнього, досягнення зовнішньої гармонії з собою та цілим світом, шляхом досягнення гармонії внутрішньої, тобто самим з собою, виховання людини та його альтернативи – релятивістсько-плюралістичного та індивідуалістичного. «Знання, – каже він, – не долино знизить свого изліянія только на жрецовъ науки которіе жрутъ и обжираються, но долино переходить на весь народъ и видворитья въ серці и душї всіх тихъ, кои иміють право сказать : «И я человекъ, и мне все человеческое не чуждо» [1, с. 459].

У роки життя Сковороди суспільство було поруйноване, позбавлене внутрішньої гармонії, з розчакнутими надіями на повернення козацьких вільностей і привілеїв. У ті часи Україна втратила не лише політичну свободу, а й морально упосліджувалась. Дивлячись на реалії сьогодення, можемо сказати, що багато чого повторюється. За таких життєвих умов людина передусім «захлинається від несвободи духовне життя, а отже – внутрішньо руйнується свобода – душевний лад, внутрішня гармонія, чиста совість та сердечний спокій» [2, с. 29].

Педагогічні погляди Г.С. Сковороди базуються на традиціях національної етнопедагогіки. Він вважав, що кожний народ – це індивідуальність. І ні в якому випадку не треба змішувати їхні звичаї, думки та духовний лад. «Какое ідолопоклонство поручать выписнымъ мудрецамъ и покупнымъ учителямъ изъ немцевъ и французовъ воспитаніе детей!... Учителю надлежитъ бать вездесущимъ въ народе, ибо изводъ образования долженъ бать изъ народа» [1, с. 498].

У дусі народної мудрості він пропонує виховувати в дітей помірність бажань, повагу і любов до батьків, зважати на природу, нахили, інтереси дітей, їх обдарування. На його думку, мета виховання— «підготовка вільної людини, гармонійно розвиненої, щасливої, корисної для суспільства, людини, здатної жити і боротися» [2, с. 31].

Провідна роль у всебічному розвитку належить розумовій освіті та формуванню моральних якостей. «Найгірша хвороба – хворіти духом» [2, стр.33], – вважав поет. Він обстоював рідну мову в школах, вирішальну роль у

вихованні відводив учителям, для яких розробив низку дидактичних і методичних положень. Г. Сковорода пропустив через свій розум і серце, як через призму, величезні здобутки національної народно-педагогічної скарбниці, сприйняв, осмислив, оцінив і відобразив її в тому вигляді у своїх літературних і педагогічних творах, у якому її могли розуміти більшість висококультурних, малописьменних і зовсім неосвічених верств тодішньої української нації.

Григорій Сковорода відкрив метафізичну сутність національної культури, яка є духовною самоцінністю, відзначається багатомірністю мистецького досвіду і тому відкрита для поєднання з універсальною загальнолюдською традицією.

Філософ відчував недостатність свободи українця, бачив звуження можливостей для української людини реалізувати себе у власній культурі та посилення процесів «втягнення» носіїв національної культури в орбіту культур інших народів, передусім російського та польського. Ця тема є актуальною і зараз, адже Український народ формував свої традиції протягом багатьох років і повинен цінувати і зміцнювати їх.

Отже, основним внеском Сковороди у розвиток української педагогічної думки є вчення про пізнання внутрішнього єства особистості, виховання внутрішньої свободи людини та її індивідуальності, підготовка вільного громадянина країни, гармонійно-розвиненого, щасливого, корисного для суспільства, який здатний жити, боротися та досягати вершин успіху.

Список використаних джерел:

1. Родников, В. Життя, вчительство і педагогічні погляди Г.С.Сковороди // Україна освітня: історія, персоналії, поступ. – 2000р. – С. 489-498.
2. Жулинський, М. З книжки академіка М. Жулинського «Слово і доля» // Дивослово. – №6. – 2004р. – С. 29-32.
3. Кулик, І. Творча спадщина Григорія Сковороди в педагогічній історіографії: автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : М-во освіти і науки України, Полтавській державній педагогічній унт ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2015р.
4. Артемова, Л. Педагогічна думка в другій половині XVIII—XIX ст. // Історія педагогіки України: Підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів. — Київ : Либідь, 2006.